

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <https://www.politickevedy.fpmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): **Ján Jančo – Jaroslav Kompan**
Article / Článok: **Bosna a Hercegovina – neracionálne ambície v spore o secesiu**
Publisher / Vydavateľ: **Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica**
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.3.8-31>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

JANČO, J. – KOMPAN, J. 2023. Bosna a Hercegovina – neracionálne ambície v spore o secesiu. In *Politické Vedy*. Vol. 26, no. 3, pp. 8-31. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.3.8-31>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

Journal *Politické vedy* is provided under the conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0. / Časopis *Politické vedy* je publikovaný na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0.

BOSNA A HERCEGOVINA – NERACIONÁLNE AMBÍCIE V SPORE O SECESIU

BOSNIA AND HERZEGOVINA – IRRATIONAL AMBITIONS IN SECESSIONIST DISPUTE

Ján Jančo – Jaroslav Kompan*

ABSTRACT

Bosnia and Herzegovina is a state composed of different ethnic, religious and cultural identities, with a complicated political and administrative system in which it is difficult to achieve political and economic progress. Bosnia and Herzegovina is a state in which the symptoms of conflict and fragmentation are present, particularly in the context of secessionist efforts by representatives of the Republika Srpska. Although the conflict or the dispute over the secession of the Republika Srpska could be considered rational, we considered the ambitions of the representatives of the Republika Srpska to be irrational, also in view of the predicted development of this dispute and the impact of the efforts of the international community. Therefore, the study was focused on the threat of secession efforts from the Republika Srpska and analysed and assessed the actual situation in the years 2020-2023. The aim of the study was to predict the development of the situation in relation to the secessionist efforts of the representatives of the Republika Srpska. The study used the model of unrecognised statehood to make a forecast. It took into account not only the ambitions of the secessionist entity and the threatened state, but also the influence of external actors pursuing their ambitions. By applying a comprehensive approach to assessing the secessionist conflict in Bosnia and Herzegovina, the study predicted the outcome in terms of "status quo equilibria".

Key words: Bosnia and Herzegovina, Republika Srpska, Secession, Conflict Resolution, Model of Unrecognised Statehood

* Mgr. Ján Jančo pôsobí ako externý doktorand na Katedre bezpečnosti a obrany, Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš, Slovenská republika, e-mail: jan.janco@aos.sk.

* Ing. Jaroslav Kompan, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre vojenskej taktiky a operačného umenia, Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš, Slovenská republika, e-mail: jaroslav.kompan@aos.sk.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.3.8-31>

Úvod

Kultúra a kultúrne identity, ktoré sú v najširšom slova zmysle zároveň identitami civilizačnými, po studenej vojne vytvárajú vzorce súdržnosti, rozpadu a konfliktu – kultúra rozdeľuje a kultúra spája. (Huntington, 2001) Ideu formujúcu **Huntingtonovu „civilizačnú paradigmu“** možno považovať za aplikovateľnú aj v súčasnosti, nakoľko rozdielne kultúrne hodnoty boli, sú a s najväčšou pravdepodobnosťou aj budú jednou z príčin vzniku konfliktov. Tie neobišli ani Balkán, ktorý je oblasťou stretu záujmu veľmoci snažiacich sa o „*nadvládu*“, miestom styku troch náboženstiev a niekoľkých etník.

Konflikty v bývalej Juhoslávii v rokoch 1991 až 2001 môžeme charakterizovať ako konflikty, ktorých hlavnými aktérmi boli práve príslušníci rôznych etník. Napriek tomu, že v k civilizačnej paradigme už v súčasnosti pristupujeme „*triezvejšie*“ (Haynes, 2019) a *kritickejšie* (Cursaru, 2019), tak stret kultúr a bezpečnostných záujmov, či už svetových alebo regionálnych veľmocí bol viditeľný aj pri konflikte v Bosne a Hercegovine (ďalej len BaH). Počas konfliktu v BaH Ruská federácia diplomaticky podporovala Srbov a Saudská Arábia, Turecko, Irán a Líbya dodávali zbrane a finančne podporovali bosniackych moslimov, a to nielen z dôvodov ideologických alebo mocenských, ale najmä z dôvodu kultúrnej spriaznenosti (Huntington, 2001), čím vznikol potenciál na „*predlžujúci sa*“ konflikt. Rozdielne kultúrne hodnoty prameniace z etnických diferencií tak možno považovať za jeden z faktorov, ktorý sa pričínil o rozpad Juhoslávie začiatkom 90. rokov 20. storočia (Majchút – Vaššová, 2020a) a viedol ku vzniku „*zamrznutých*“ konfliktov. S rozpadom Juhoslávie sú spájané aj konflikty, ktoré sa zo zdanlivo „*bezvýznamných*“ transformovali na jednu z najsignifikantnejších výziev, ktorým muselo medzinárodné spoločenstvo v danej dobe čeliť. Takýmto príkladom je aj vojna v BaH v rokoch 1992 až 1995. (Karar, 2022) Tá pre medzinárodné spoločenstvo predstavovala novú dilemu, pretože nezapadala do žiadnej z kategórií, na riešenie ktorých boli existujúce regionálne a medzinárodné organizácie pripravené. (Woodward, 1995)

Súčasnú situáciu v BaH možno označiť za „*zdanlivý*“ mier, no politická situácia v krajine je napätá, záujmy troch etnických skupín sú diverzné a spokojnosť bývalých aktérov konfliktu s jeho riešením a aktuálnou situáciou je otázná. Súčasný stav je preto krehký (Toal, Maksic, 2011) a o BaH možno hovoriť ako o krajine, v ktorej sú prítomné zárodky konfliktu a fragmentácie. (Hofreiter, 2008) Správa vysokého predstaviteľa medzinárodného spoločenstva **Christiana Schmita** z novembra 2021 hodnotí, že BaH čelí najväčšej existenčnej hrozbe od

ukončenia vojny v roku 1995. Zároveň pojednáva o pretrvávajúcich vážnych hrozbách voči ustanoveniam Daytonskej mierovej dohody zo strany predstaviteľov Republiky Srbskej na čele s ich najsilnejšou stranou Alianciou nezávislých sociálnych demokratov, ktorí podľa neho ohrozujú mier a stabilitu krajiny. (UN S/2021/912, 2021)

Rok 2022 sa niesol v znamení volieb, ktorých výsledky v krajine nepriniesli výraznejšiu zmenu a strany s jasnou etnickou príslušnosťou si udržali svoje postavenie. Aliancia nezávislých sociálnych demokratov **Milorada Dodika** tak zostala najsilnejšou stranou Republiky Srbskej a počas volebnej kampane sa predvídavo uchýľovala k „etno-nacionalistickej“ rétorike. Svojich kritikov pritom označovala za zradcov a zahraničných agentov. Vytvárala „exponovanú“ politickú atmosféru, v ktorej bol konštruktívny dialóg minimalizovaný. Orgány Republiky Srbskej aj v roku 2022 spôsobovali úpadok blokovaním rozhodovacích procesov a svojou nečinnosťou pôsobili ako inhibitory procesov riadených štátnymi inštitúciami BaH. Rétorika **Milodara Dodika** o secesii nevykazovala žiadne známky divergencie a bolo možné badať jej zintenzívnenie. **Dodik** v priebehu roku 2022 okrem iného vyhlasoval, že nastal čas sa znovu pokúsiť o aktiváciu mechanizmu mierového rozpustenia BaH a že Republika Srbská ako nezávislý štát je ich jediným cieľom. Ako politický predstaviteľ sa pritom obáva jedinej veci, a to nevyužitia podmienok na secesiu. (62nd report ..., 2022)

Štúdia je venovaná zhodnoteniu situácie v BaH v rokoch 2020 až 2022, a to so zameraním na snahy predstaviteľov Republiky Srbskej o de facto secesiu a zmenu usporiadania na Balkáne. Konflikt, či spor o secesiu Republiky Srbskej možno v kontexte Huntingtonovej civilizačnej paradigmy označiť za racionálny, avšak ambície predstaviteľov Republiky Srbskej považujeme za neracionálne, a to aj vzhľadom na predikované trajektórie vývoja tohto sporu a vplyv úsilia medzinárodného spoločenstva. Cieľom výskumu je preto predmetné ambície zhodnotiť a využitím teórie hier predikovať možný vývoj konfliktu o budúcnosť BaH. V rámci teórie hier je v štúdiu aplikovaný model „neuznanej štátnosti“, ktorý okrem primárnych aktérov, t. j. entity secesie a ohrozeného štátu zohľadňuje aj pôsobenie externých aktérov, či už v podobe medzinárodného spoločenstva, alebo podporovateľov secesie tzv. patrónov. Vďaka aplikácii modelu a jeho komplexnému prístupu bolo následne možné dedukovať a do istej miery aj predikovať perspektívy strednodobého vývoja situácie v BaH. Výskum bol zameraný najmä na formulovanie odpovede na výskumnú otázku: „Aký je predikovaný výsledok konfliktu o secesiu BaH v strednodobom horizonte?“

1. Východiská ku skúmaniu konfliktu o secesiu v Bosne a Hercegovine

BaH je vo svetovom meradle unikátnym štátom, pretože s populáciou necelých 3,5 milióna obyvateľov je v rámci administratívnych hraníc tvorená federáciou a ďalšou republikou, pričom dovedna mala trinásť vlád a celkovo 136 ministerstiev na rôznych úrovniach správy štátu. (Kapic, 2022) Jej súčasná podoba je výsledkom povojnového usporiadania a bola kreovaná na základe *Daytonskej mierovej dohody* z roku 1995. Signatármi dohody boli prezidenti Bosny, Chorvátska a Srbska, pričom sa BaH rozdelila na dva štátotvorné subjekty: prvý predstavuje Federácia Bosny a Hercegoviny, pozostávajúca z územia s prevahou Bosniakov a Chorvátov a druhú Republika Srbská, na ktorej území bola prevaha obyvateľov Srbského etnika (Jeremic, Jayasundara, 2022). Okrem uvedených bol v rámci administratívnej správy vytvorený aj multietnický okres Brčko, ktorý je spravovaný oboma vyššie uvedenými subjektami.

Daytonská mierová dohoda síce predstavovala zmluvné ukončenie vojny, no zároveň vytvorila extrémne roztrieštený štát, v ktorom je náročné dosiahnuť politický a ekonomický progres. Stagnácia sa odzrkadľuje predovšetkým v sociálnych a ekonomických ukazovateľoch, v ktorých BaH zaostáva za všetkými štátmi západného Balkánu (Kapic, 2022). Dohoda tak, napriek jej nespochybniteľným prínosom, bola neraz aj terčom kritiky. Tej bolo podrobované predovšetkým teritoriálne rozčlenenie, ktoré reflektovalo územné zisky bojujúcich strán a rozčlenilo krajinu na základe etnicity.

Paradoxom je, že predstavitelia západných mocností sa práve prostredníctvom *Daytonskej mierovej dohody* snažili transformovať vojnu a etnickými čistkami poznačenú krajinu a utvoriť nadetnickú bosniansku spoločnosť. To sa však podarilo zrealizovať len vo veľmi obmedzenej miere a aj dnes je otázka národnosti a kultúry rozhodujúcim elementom pri tvorbe politiky v BaH. (Majchút, Vaššová, 2020b) Popísané rozčlenenie upevnilo nacionalistické ideológie a negovalo pôvodnú ideu multietnickej spoločnosti, ktorej nenapomohla ani Ústava BaH s badateľným etnickým princípom, a nadväzne ani ostatné právne dokumenty, ktoré len prehlbovali rozdiely medzi etnikami a súčasťami BaH. Uvedené je akcentované práve spätosťou obyvateľstva bývalej Juhoslávie s etnickou identitou. (Fowler, 2022) To potvrdzujú aj iní autori (Jeremic, Jayasundara, 2022), ktorí sa vo svojej štúdií odvolávajú aj na prieskum realizovaný v krajinách bývalej Juhoslávie, ktorý etnickú identitu, v porovnaní s náboženskou, národnou a nadnárodnou, identifikoval ako najdominantnejšiu

a pre obyvateľov najdôležitejšiu.

BaH je okrem kultúrnej rôznorodosti charakteristická aj napätou politickou situáciou a komplikovaným politickým a administratívno-správnym systémom. Základom pre štruktúru a správu inštitúcií je podpora záujmov troch etnických skupín, v ústave definovaných ako konštitučných národov, a to Bosniakov, Srbov a Chorvátov. Systém vládnutia je založený na pomernom zastúpení týchto skupín na všetkých úrovniach výkonnej a zákonodarnej moci prostredníctvom etnických kvót a vyhradených miest. (Kapic, 2022) Takýto politický model so sebou prináša množstvo výziev, či už pri promovani spoločných hodnôt, určovaní jednotného smerovania, formovaní vzájomného rešpektu alebo dosiahnutí konsenzu, a to z dôvodu komplikovanej minulosti a už niekoľkokrát proklamovanej etnickej rôznorodosti.

2. Vývoj politickej situácie v Bosne a Hercegovine v rokoch 2020 až 2022

Valentin Inzko, vysoký predstaviteľ medzinárodného spoločenstva v BaH v období rokov 2009 – 2021 zhodnotil smerovanie BaH vo svojej správe pre Bezpečnostnú radu OSN v máji 2021 nasledovne: „*s rastúcou mocou prichádza aj zodpovednosť, pričom súčasné smerovanie krajiny možno, diplomaticky, označiť za prinajmenšom nezodpovedné.*“ (UN S/2021/436, 2021, s. 2), a to v kontexte trendu uprednostňovania „miestneho vlastníctva“ pred medzinárodnou intervenciou (UN S/2021/436, 2021). **Inzko** toto konštatovanie podložil identifikáciou snáh o spochybnenie a zvrátenie ustanovení Daytonskej mierovej dohody, ktoré sa týkajú predovšetkým suverenity a územnej celistvosti krajiny. Orgány Republiky Srbskej na čele s **Miloradom Dodikom** sa totižto aktívne snažia o zvrátenie uskutočnených reforiem a znovuzískanie kompetencií štátu. Tieto snahy vyvolávajú diskusie o budúcnosti BaH, pričom hovoria aj o možnosti „mierového rozpadu“ krajiny (UN S/2021/436, 2021).

Dlhodobé deštruktívne snahy politických predstaviteľov Republiky Srbskej, ktorej hlavný predstaviteľ „mierový rozpad“ prezentuje ako akceptovateľné riešenie, ku ktorému skôr či neskôr dôjde, sú verejne známe. Strana demokratického zväzu Srbov, medzi ktorej predstaviteľov patrí aj **Milorad Dodik**, v roku 2021 dokonca spustila prostredníctvom platformy YouTube kampaň propagujúcu takýto rozpad. (Savez nezavisnih socijaldemokrata, 2022) **Inzko** v správe uvádza, že v prípade pokračovania jestvujúceho degradačného trendu môže v medzinárodnom spoločenstve nastať polemika, či je takýto trend

akceptovateľný, a či sa dajú jeho protagonisti považovať za partnerov. BaH sa tak stáva „krehkým štátom“ s neefektívnymi riadiacimi štruktúrami, uviaznutým v patovej politickej situácii, s rozsiahlou korupciou a nefungujúcim právnym systémom. Angažovanie sa medzinárodného spoločenstva v krajine je preto veľmi dôležité až nevyhnutné. (UN S/2021/436, 2021)

Správa vysokého predstaviteľa medzinárodného spoločenstva **Christiana Schmita** z novembra 2021 sa nesie v podobnom duchu. Tiež poukazuje na to, že **Dodik** vyzval srbskú populáciu na jednostranné odstúpenie od dohôd uzatvorených vo veci prevodu kompetencií v oblasti obrany, daní a justície na štát. Zároveň bolo oznámené vypracovanie návrhu novej ústavy Republiky Srbskej a odmietnutie všetkých „nezákonne“ prijatých rozhodnutí a zákonov zo strany vysokých predstaviteľov. (UN S/2021/912, 2021)

Stiahnutie predstaviteľov Republiky Srbskej zo štátnych inštitúcií v júni 2020 znamenalo de facto ich blokáciu. Toto pravdepodobne predstavovalo reakciu na uzákonenie zmien a doplnenia trestného zákona BaH vysokým predstaviteľom, ktorého cieľom bolo kriminalizovať popieranie genocídy, vojnových zločincov a ich oslavovanie. Orgány Republiky Srbskej navyše prijali zákon o neplatnosti rozhodnutia vysokého predstaviteľa v predmetnej veci. Tento zákon však rovnako pojednáva o neuplatniteľnosti štátnej legislatívy (tzn. legislatívy BaH ako takej) na území Republiky Srbskej a o znemožnení spolupráce orgánov Republiky Srbskej so štátnymi inštitúciami pokúšajúcimi sa implementovať „štátne“ právo. **Dodik** pritom vyhlásil, že tieto úkony nie sú vykonávané s cieľom vytvárania, resp. podnecovania konfliktu, zároveň však dodal, že každý pokus o zasiahnutie štátnych súdnych inštitúcií, ako aj orgánov činných v trestnom konaní sa stretne s odporom. Rovnako dodal, že ak sa NATO pokúsi o intervenciu, požiada o pomoc nemenovaných priateľov, ktorí poskytnú záruky konať v záujmoch Republiky Srbskej. Podľa **Schmita** tak dochádza k vážnemu porušovaniu Daytonskej mierovej dohody predstaviteľmi Republiky Srbskej, čo v prípade nečinnosti medzinárodného spoločenstva môže viesť až k nenapraviteľnej ujme. (UN S/2021/912, 2021)

V kontexte vyššie uvedeného možno spomenúť aj snahu Ruskej federácie a Čínskej ľudovej republiky, ktoré návrhom rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN S/2021/667 žiadali obmedzenie právomocí vysokého predstaviteľa, nakoľko podľa nich, na základe dosiahnutého progresu v BaH, tieto právomoci už nie sú relevantné a potrebné. V rezolúcii zároveň navrhovali do 31. júla 2022 zrušiť funkciu vysokého predstaviteľa pre BaH, ako aj jeho úrad. (UN S/2021/667, 2021) Tento návrh sa s podporou medzinárodného spoločenstva nestretol a za jeho

prijatie hlasovali len krajiny, ktoré ho predložili. Zástupcovia ostatných členov Bezpečnostnej rady OSN sa hlasovania zdržali. Až cynicky pritom vyznieva vyhlásenie predstaviteľa Ruskej federácie, ktorý vyzýval na prijatie tohto návrhu, prirovnávajúc post vysokého predstaviteľa k akémusi unilaterálnemu cárovi disponujúcemu mocou a kompetenciami beztretného rozhodovania o spravodlivosti. Za neobjektívne možno považovať aj jeho konštatovanie, že BaH už neraz svetu dokázala, že je udržateľnou krajinou, ktorá nepotrebuje tento druh ponižujúceho dozoru – toto tvrdenie podložil faktom, že BaH bola členom Bezpečnostnej rady OSN a predsedala Výboru ministrov Európskej rady (UN S/PV.8823, 2021). To je síce fakt, avšak vo svetle prebiehajúceho politického diania charakteristického snahou Republiky Srbskej o odtrhnutie sa z BaH, glorifikácie nacionalizmu, odmietnutia legislatívy kriminalizovania popierania genocídy a vojnových zločincov ako aj ich oslavovania a pod. je konštatovanie, že ide o udržateľnú krajinu trúfalé.

V nadväznosti na vyhlásenie **Dodika** o zasiahnutí „nemenovaných priateľov“ v prípade intervencie Severoatlantickej aliancie možno predpokladať, kto by záujmy Republiky Srbskej „chránil“. Domnienka, že jedného z nemenovaných priateľov predstaviteľov Republiky Srbskej predstavuje Ruská federácia je podporená aj ich postojom k aktuálne prebiehajúcej vojenskej agresii Ruskej federácie na Ukrajine. BaH je totižto jedným z mála štátov Európy, ktoré na začiatku vojny na Ukrajine neschválili uvalenie sankcií na Ruskú federáciu. **Dodik** ako jeden z členov rotujúceho predsedníctva BaH aj napriek snahe svojich náprotivkov uvalenie sankcií opakovane odmietal. (Brezar, 2022) Za jeho motiváciu v tomto kontexte možno považovať to, že na „priateľov“ sa predsa sankcie neuvalujú.

Za jeden z hlavných motívov na rôzne populistické vyhlásenia predstaviteľov Republiky Srbskej, najmä **Dodika**, môžeme považovať aj politický boj v rámci volebného roku 2022. 2. októbra 2022 sa totiž v BaH konali všeobecné voľby, v ktorých sa **Dodik** uchádzal o tretie funkčné obdobie v pozícii prezidenta Republiky Srbskej. Volebná kampaň sa niesla v duchu nacionalistických a revizionistických vyjadrení. (Bosnians go to polls ... , 2022) Samotné voľby priniesli víťazstvo **Dodika**, pričom získal cca 48% hlasov. Opozičná kandidátka **Jelena Trivic** získala cca 43% hlasov. (Bosnia's Dodik declared ..., 2022) Volebné výsledky však boli ihneď napadnuté opozíciou, ktorá **Dodika** obviňovala, že zvíťazil len vďaka podvodu. Predseda Hlavnej volebnej komisie **Arnautovič** upozornil, že bol zaznamenaný „rozsiahly počet porušení volebného zákona“ a „bezprecedentný nátlak na volebnú komisiu.“ (Bosnia's Dodik declared ...,

2022) Hlasy síce boli prepočítané, ale k zmene výsledkov nedošlo. (V Bosne protestovali ..., 2022) Tieto výsledky teda len potvrdili, že strategická vízia lídrov Republiky Srbskej bude zachovaná.

Snahy predstaviteľov Republiky Srbskej o odtrhnutie sa od BaH nie sú fenoménom posledných dní. Krajinu totiž sprevádzajú už od jej vzniku. Predstavitelia Srbskej demokratickej strany vznik BaH prirovnávali k miniatúre bývalej Juhoslávie a ponímali ju ako umelo vytvorenú entitu, ktorej občania by nemali a nemôžu byť nútení žiť v jednom štáte. (Burg – Shoup, 1999) Aká je však situácia v BaH v kontexte ambícií predstaviteľov Republiky Srbskej? Pri zodpovedaní tejto otázky možno konštatovať nielen „špecifickú“ rétoriku, ale žiaľ aj jej realizáciu v podobe konkrétnych opatrení ohrozujúcich budúcnosť BaH. Republika Srbská už v roku 2021 prijala zákony o neuplatniteľnosti štátnej legislatívy BaH na jej území, o neuplatniteľnosti rozhodnutí vysokého predstaviteľa, vytvára návrh novej ústavy len pre Republiku Srbskú, odmieta kriminalizáciu vojnových zločinov...

Jej hlavní predstavitelia už dlhodobo vyzývajú na „mierové odlúčenie“, ktoré by de facto znamenalo secesiu a zánik BaH v takej podobe, v akej ju poznáme v súčasnosti. Tí istí predstavitelia tiež otvorene prezentujú ambíciu stiahnutia príslušníkov ozbrojených síl BaH a znovu vytvorenia ozbrojených síl Republiky Srbskej. (UN S/2021/912, 2021) Vo vzťahu k snahám Republiky Srbskej smerujúcim k secesii je zrejmé, že sú tieto podporované „nemenovanými priateľmi.“ Za tých možno na základe či už historického kontextu, alebo aktuálnych snáh ovplyvňovania diania v BaH považovať Srbsko (Petrovic – Wilson, 2021), Ruskú federáciu (Russia has spent ..., 2022), (Sharifzoda, 2020), ale aj Čínsku ľudovú republiku (Živanović, 2021), (Pavličević, 2019).

Možno polemizovať, či nie je rétorika politických predstaviteľov smerujúca k rozpadnutiu sa krajiny, do istej miery len účelovým apelovaním na etnickú identitu s cieľom odvrátenia pozornosti od skutočných problémov s ktorými sa politické špičky nedokážu vysporiadať, ako napr. korupcia, chudoba, nefungujúca justícia a iné sociálne a ekonomické problémy. (Human Watch, 2022) Každopádne, spomenuté konanie predstaviteľov Republiky Srbskej je v rozpore s Daytonskou mierovou dohodou a pre budúcnosť BaH reálne predstavuje hrozbu, z ktorej pramení aj riziko secesie. Aktuálnu situáciu preto môžeme označiť ako konflikt. Konflikt o secesiu, v ktorom sa okrem BaH a Republiky Srbskej angažujú externí hráči s rôznymi záujmami. Otázkou ostáva, či je skutočne v záujme všetkých zainteresovaných, aby došlo k jeho riešeniu, a či nie je len umelo vytvorený ako nástroj na presadzovanie politických záujmov.

3. Aplikácia modelu neuznanej štátnosti na pomery Bosny a Hercegoviny

Nasledujúca časť štúdie je venovaná motivácii aktérov konfliktu o secesiu Republiky Srbskej v BaH, ich angažovaniu sa v predmetnej veci a možnostiam konania, z ktorých je následne možné predikovať možný výsledok tohto konfliktu. Nakoľko predmet konfliktu predstavuje separatistická ambícia Republiky Srbskej odtrhnúť sa z existujúceho štátu, ktorý sama tvorí, je na tvorbu predikcie aplikovaný Model neuznanej štátnosti. (Buzard – Graham – Horne, 2017)

Štúdia sa nezaobrá dokazovaním jednotlivých tvrdení modelu, ale využíva vybrané už formulované závery a výsledky výskumu. Tie aplikuje vo vzťahu k súčasnému stavu v kontexte ambícií predstaviteľov Republiky Srbskej. Dôraz je položený najmä na vplyv externých hráčov, tzn. medzinárodných aktérov a podporovateľov secesie, na vývoj situácie v BaH. Štúdia tak preukazuje aplikovateľnosť modelu na súčasnú situáciu v BaH a zároveň tento využíva na formulovanie záverov, ktoré popisujú možný výsledok konfliktu o secesiu. V rámci uvedeného možno v súlade s *Modelom neuznanej štátnosti* identifikovať nasledovných aktérov:

- 1) **Predstavitelia Republiky Srbskej – Entita secesie** – za jeden z ich cieľov možno považovať odtrhnutie sa od existujúceho štátu, teda od BaH.
- 2) **Predstavitelia BaH - Ohrozený štát** – predstavitelia BaH s výnimkou zástupcov Republiky Srbskej, nakoľko tí predstavujú entitu secesie. Federácia BaH zdieľajúca spoločný záujem, a to zachovanie štátu, ktorý vnímajú ako jedinečný, s jasne vymedzenými hranicami a rozdelením moci.
- 3) **Medzinárodné spoločenstvo** – za hlavného predstaviteľa medzinárodného spoločenstva možno považovať OSN, ktorá vo všeobecnosti nepodporuje secesiu a rešpektuje integritu BaH, pričom sa predpokladá preferencia nenásilného, resp. mierového riešenia konfliktov pred násilným. (Nečas, Andrassy, 2018)
- 4) **Patrón** – v prípade BaH je patrónom skupina štátov, rôznym spôsobom podporujúcich zamýšľanú secesiu a samotnú entitu secesie. Podpora patróna môže byť motivovaná rôznymi faktormi, ako napríklad mocenským ziskom, etnickou spriaznenosťou, ovládnutím odtrhnutého územia a podobne. Za patrónov sú v tomto kontexte považovaní Srbsko, Ruská federácia a Čínska ľudová republika.

V BaH možno za súčasný stav považovať fakt, že Republika Srbská síce spravuje územie v rámci BaH, avšak nie je medzinárodným spoločenstvom uznaná za samostatný štát – ide o jednu z entít BaH. BaH je ako samostatný uznaný štát podporovaná medzinárodným spoločenstvom, ale zároveň je ovplyvňovaná aj činnosťou tzv. „patrónov“ Republiky Srbskej. Aj v rámci popísaného vývoja politickej situácie v BaH v rokoch 2020 až 2022 môžeme sledovať tendenciu Republiky Srbskej o dosiahnutie secesie, a zároveň určité ústupky zo strany ostatných predstaviteľov BaH, alebo aspoň ich čiastočnú spokojnosť s aktuálnym statusom-quo. Daytonskou mierovou dohodou navrhnutý model správy BaH však vo vysokej miere nahráva práve závislosti na vplyve medzinárodného spoločenstva, ktoré môže zasiahnuť cestou vysokého predstaviteľa OSN. Republika Srbská je oproti tomu ovplyvnená aktivitami ďalších externých bezpečnostných aktérov, ktorí ju môžu využívať najmä na destabilizáciu situácie v už aj tak nestabilnom regióne.

3.1 Angažovanosť medzinárodného spoločenstva na riešení konfliktu o secesiu v Bosne a Hercegovine

Ambície medzinárodného spoločenstva pri konflikte o secesiu možno, vo všeobecnosti a bez ohľadu na to, kto reprezentuje entitu secesie, označiť nasledovne:

- 1) riešenie konfliktu nenásilnou formou, alebo aspoň bez eskalácie násillia,
- 2) využitie medzinárodného práva a dodržanie medzinárodných záväzkov,
- 3) stabilizácia ohrozeného štátu,
- 4) stabilizácia širšieho regiónu, v ktorom sa ohrozený štát nachádza.

Medzinárodné spoločenstvo takto postupuje aj v popisovanom prípade BaH. To však automaticky nevylučuje jeho „investíciu“ v podobe vojenskej intervencie, ktorú sme už v BaH vidieť mohli.

Práve v BaH členské krajiny NATO, najmä Spojené štáty americké, kombináciou sankcií a vojenskej intervencie prinútili Srbsko, ako vtedajšieho patróna, k zastaveniu jeho podpory smerom k Republike Srbskej, ktorá bola po rozpade Juhoslávie de facto nezávislou. (Buzard, Graham, Horne, 2017) Výsledkom tejto intervencie je súčasná podoba BaH, ktorá je síce nezriedka kritizovaná, avšak predstavuje akceptovateľný kompromis, na ktorý pristúpili všetci aktéri konfliktu vrátane Srbska. Aj v súčasnosti sa medzinárodné spoločenstvo v BaH aktívne angažuje. Či už OSN prostredníctvom vysokého predstaviteľa medzinárodného spoločenstva a jeho úradu, EÚ vojenskou

operáciou EÚ, ale aj inými aktivitami, alebo aj NATO svojou bezpečnostnou podporou s cieľom upevňovať stabilitu v BaH a v celom regióne západného Balkánu.

EÚ je významným členom medzinárodného spoločenstva, ktorý sa snaží zamedziť secesii BaH, pričom sa usiluje o jej celkový rozvoj poskytovaním všestrannej podpory. V závere roku 2022 Európska komisia predložila Akčný plán pre spoluprácu s krajinami západného Balkánu (Migration routes: Commission proposes ..., 2022), v ktorom sa venuje piatim najvýznamnejším výzvam v predmetnom regióne, spoluprácu s BaH nevynímajúc. V najaktuálnejšej Výročnej správe na rozširovanie EÚ Európska komisia odporučila udeliť BaH oficiálny status kandidátskej krajiny. (Communication on EU Enlargement policy, 2022) Samozrejme s podmienkou, že BaH bude naďalej pokračovať v reformnom procese kľúčových oblastí ako sú napríklad súdnictvo, boj proti korupcii, či posilňovanie ochrany hraníc. (Bosnia and ..., 2022)

Ambície EÚ sú, v kontexte konfliktu o secesiu BaH, relatívne jednoznačné, pričom môžeme brať do úvahy určitú snahu konflikt transformovať zo „zamrznutého“ do „latentného.“ (Kučukalić, 2022) Latentnosť konfliktu umožní aj ekonomický a hospodársky rozvoj BaH. V súčasnosti BaH výrazne zaostáva aj za najmenej rozvinutými členskými štátmi EÚ a je potrebné priblížiť sa k priemeru EÚ, pretože na súčasnej úrovni by sa BaH nemohla rovnocenne zúčastňovať na jednotnom trhu EÚ. (Miličević, Maletić, Kandžija, 2022)

Jednou z najviditeľnejších bezpečnostných aktivít EÚ je aj vojenská operácia EÚ s názvom EUFOR ALTHEA. (Vaššová, 2022) Vojenská angažovanosť sa prejavuje najmä vykonávaním vojenských bezpečnostných aktivít a cvičení (Majchút, Belan, 2023; Martinská, 2023), ktorých zámerom je prezentácia schopnosti v prípade potreby vojensky zasiahnuť. (Varecha, 2017) Príkladom môže byť séria vojenských cvičení QUICK RESPONSE. Či už v roku 2021, kedy boli precvičené zálohy EUFOR ALTHEA, vrátane ich reálneho nasadenia do BaH (Jakovljević, 2021), alebo v roku 2022, s cieľom dočasne posilniť „stopu“ EUFOR tesne po konaní všeobecných volieb v BaH, kedy sa tiež dočasne zvýšil počet personálu a aj rozsah patrolovania a taktických výcvikov vo vybraných sídlach v BaH. (Radosavljević, 2022)

Ďalším vplyvným členom medzinárodného spoločenstva, ktorý sa snaží zvrátiť secesiu v BaH, je NATO. NATO aj v reakcii na vojnu na Ukrajine pripravilo špeciálne opatrenia na pomoc Bosne a Hercegovine, čo oznámil generálny tajomník NATO **Jens Stoltenberg** v auguste 2022. Toto **Stoltenbergovo** vyjadrenie bolo odpoveďou na žiadosti bosnianskej ministerky zahraničných vecí

Turković. Tá upozorňovala najmä na hrozbu pre národnú bezpečnosť po vypuknutí vojny na Ukrajine a na obnovené ambície lídrov srbských separatistov v Bosne. (NATO seeks to ..., 2022) **Stoltenberg** vyjadril jednoznačnú podporu úsiliu BaH vstúpiť do NATO aj do EÚ. Takisto oznámil pokračovanie spolupráce pri zavádzaní reforiem. (NATO Secretary General meets ..., 2023)

Možno teda konštatovať, že medzinárodné spoločenstvo vkladá výrazné úsilie smerujúce k zachovaniu mieru, deeskalácii napätia a k vytváraniu podmienok na politický, ekonomický a sociálny progres BaH. Jeho úsilie je preto vo všeobecnosti smerované jednak k podpore ohrozeného štátu, čím podporuje jeho snahu o zachovanie nastoleného statusu quo, prípadne reunifikáciu. BaH ako ohrozený štát v takom prípade nemá dôvod robiť ústupky, ktoré by mohli znamenať vytváranie podmienok na presadenie záujmov Republiky Srbskej ako entity secesie, či jej patrónov. Medzinárodné spoločenstvo zároveň, ako racionálny aktér v konflikte o secesiu v BaH, pochopiteľne „investuje“ tak, aby odradilo potenciálnych patrónov Republiky Srbskej v podporovaní secesie. Zároveň sa snaží postupovať spôsobom, ktorý odradzuje predstaviteľov Republiky Srbskej riešiť konflikt až krajinou, násilnou formou, nakoľko vo všeobecnosti možno tvrdiť, že cieľom medzinárodného spoločenstva je stabilná a prosperujúca BaH, a nie podnecovanie konfliktu, ktorý je napriek ukončeniu vojny, zdá sa, stále nevyriešený.

3.2 Angažovanosť ďalších externých aktérov v konflikte o secesiu v Bosne a Hercegovine

Ďalší externí aktéri v konflikte o secesiu v BaH zohrávajú rolu patrónov, teda podporovateľov entity secesie – Republiky Srbskej. Tí sa snažia o destabilizáciu situácie, či podporu secesie za účelom presadzovania svojich vlastných politických, alebo bezpečnostných záujmov. Záujmy patrónov sú zvyčajne v značnej diskrepancii so záujmami medzinárodného spoločenstva, pretože sú už vo svojej podstate protichodné a zamerané nie na reunifikáciu, ale práve na podporu secesie v BaH. Razancia pôsobenia, ale aj samotná výška „investície“ patrónov nie je zameraná len na získanie vplyvu a podporu entity secesie, ale aj na zníženie vplyvu medzinárodného spoločenstva a dopadu jeho „investícií“.

Možno konštatovať, že z pozície patrónov je najmenej vyhovujúcim stavom „reunifikácia“ BaH, teda eliminácia rizika secesie a tým pádom ukončenie konfliktu o secesiu. Z tohto dôvodu v prípade BaH patróni pôsobia tak, aby buď vytvorili podmienky na úspešnú secesiu, alebo aspoň udržali permanentné napätie a pocit ohrozenia v BaH. Samozrejme, že forma pôsobenia sa líši aj

vzhľadom na motiváciu a zamýšľané záujmy konkrétneho patróna. Dôvody na podporu Republiky Srbskej môžu byť rôzne – etnickou spriaznenosťou ako v prípade Srbska počnúc, destabilizáciou existujúceho regiónu ako v prípade Ruskej federácie pokračujúc, až po rozvoj svojich vlastných ekonomických záujmov ako v prípade Čínskej ľudovej republiky končiac.

Dokazovanie, že Srbsko vo vzťahu k Republike Srbskej vystupuje ako patrón, nie je snáď ani potrebné. Prepojenia a motivácia sú všeobecne známe, či už v kontexte etnicity (Fraser, 2013), alebo náboženstva a kultúry. (Marciacq, 2015) Historické kontexty podpory secesie zo strany Srbska sú síce známe (Zenelaj, Beriker, Hatipoglu, 2015), ale zaujímavý je vzťah medzi samotnými patrónmi, a to najmä vzťah medzi Srbskom a Ruskovou federáciou, ale aj korelácia medzi konfliktom o secesiu v Kosove a konfliktom o secesiu v BaH, pretože práve Srbsko v oboch konfliktoch môžeme identifikovať ako podporovateľa entity secesie.

Vzťahy medzi Srbskom a Kosovom sú zvyčajne vyostrené, aj keď na záver roku 2022 došlo z „technických dôvodov“ (Spor o poznávacie značky ..., 2022) ešte k výraznejšej eskalácii napätia. Napätie síce bolo zmiernené aj zásahom EÚ ako predstaviteľa medzinárodného spoločenstva, tak ako proklamoval Vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničnú politiku **Borrell**. (Borrell, 2022) Napriek tomu je málo pravdepodobné, že vzťahy medzi Kosovom a Srbskom čaká zásadné zlepšenie. Z tohto dôvodu je pozícia Srbska ako patróna secesie v dvoch štátoch síce nespochybniteľná, ale otázna je jeho schopnosť destabilizujúco pôsobiť v oboch štátoch súčasne.

Aj v konsekvencii na vývoj politickej situácie v rokoch 2021 – 2022 v BaH, a opätovné zvolenie **Dodika** za prezidenta Republiky Srbskej sa nedá predpokladať zásadná zmena politiky Srbska voči BaH. V tejto súvislosti je vhodné sledovať aj vývoj vzťahov Srbska a Kosova, kde je tiež možné identifikovať určitý vzťah medzi „stratami a ziskami“, ktoré sa prezident Srbska **Vučič** snaží udržiavať v rovnováhe, teda ak by strácal v Kosove, tak podnecovanie secesie v BaH je viac než pravdepodobné. Otázny je vplyv vyhlásenia premiéra Kosova **Kurti**, aby všetky štáty EÚ a NATO uznali Kosovo ako nezávislý štát (Baliu, 2023), a tiež žiadosť o vstup do EÚ, ktorú Kosovo oficiálne podalo v decembri 2022. (Kosovo formally ..., 2022)

Ďalším podstatným determinantom, ktorý vplyva na vývoj vzťahov medzi BaH a Srbskom, je vývoj vzťahov Srbska a Ruskej federácie. Ruská federácia je dlhodobým podporovateľom Srbska (Kovačević, 2019), neuznáva nezávislosť Kosova, a zároveň ju môžeme považovať za patróna Republiky Srbskej

v konflikte o secesiu v BaH. V tomto prípade je ale podstatný aj vplyv EÚ vo vzťahu ku krajinám západného Balkánu, pretože snaha o vstup do EÚ vo všeobecnosti odporuje rozvoju vplyvu Ruskej federácie na secesiu jednotlivých krajín západného Balkánu. (Mušinka, 2020) Samotné Srbsko sa snaží vstúpiť do EÚ, čo mu práve pokračujúce silné prepojenie na Ruskú federáciu nemusí umožňovať, a preto dochádza aj k čiastočnému odklonu od výrazne prorúskej rétoriky. (Iliev, 2023) Preto ak EÚ ako významný člen medzinárodného spoločenstva bude naďalej pôsobiť ako výrazný stabilizačný aktér v konflikte o secesiu v BaH, tak vplyv Srbska ako patróna Republiky Srbskej bude síce hmatateľný, ale nie dostatočný, aby secesiu zvyšoval. (Onderčanin, 2023)

V takom prípade bude aj vplyv Ruskej federácie obmedzený a ambície predstaviteľov Ruskej federácie výrazne neovplyvnia vzťahy medzi BaH a Srbskom, a to najmä kvôli ruskej orientácii na vojnu na Ukrajine. Navyiac, samotná BaH sa dlhodobo pokúša brániť viac či menej úspešne ruskému vplyvu z dôvodu snahy o dosiahnutie členstva v EÚ a NATO. To však neplatí o oblastiach BaH, kde žije prevažne srbské obyvateľstvo, teda najmä v Republike Srbskej, na ktoré má Ruská federácia dosah aj pomocou politiky Srbska.

Prepojenia Ruskej federácie a Republiky Srbskej pritom môžu byť obdobné, ako je to v prípade Srbska a možno konštatovať náklonnosť predstaviteľov Republiky Srbskej smerom k Ruskej federácii, ktorú títo potvrdili aj blokovaním sankcií voči Rusku za napadnutie Ukrajiny. (Brezar, 2022) Predstavitelia Republiky Srbskej teda vzhliadajú k svojmu „nemenovanému priateľovi“ a spoliehajú sa na jeho podporu. Tej sa im pravdepodobne aj dostáva. Ako príklad môžeme uviesť spomínané ostré vystúpenie zástupcov Ruskej federácie (a aj Čínskej ľudovej republiky), ktorí Bezpečnostnej rade OSN predložili návrh na zrušenie pozície vojenského predstaviteľa a jeho úradu. Tento návrh samozrejme neprešiel a vlastne zaň hlasovali len predkladatelia, teda Ruská federácia a Čínska ľudová republika. (UN, S/2021/667, 2021) V budúcnosti však možno očakávať napr. aj vetovanie predlžovania mandátu operácie EUFOR ALTHEA, ktorý sa každoročne schvaľuje, ako aj iné formy „investícií“ spomínaných krajín.

Aká je však motivácia Ruskej federácie k podpore Republiky Srbskej? Ide im snáď o protežovanie záujmov Srbov ako etnickej skupiny v BaH? Podporujú secesiu ako jedinú variantu vyriešenia konfliktu záujmov Federácie BaH a Republiky Srbskej s vidinou zabezpečenia stability v tomto regióne? Vidieť za tým takéto, alebo obdobné pohnútky je však, aj vzhľadom na vyjadrenia ruských politických elít, ich medzinárodnú politiku a cynické vyhlásenia, viac než naivné.

Za pravdepodobnejšiu možno považovať motiváciu prameniacu zo snahy destabilizovať situáciu na Balkáne a odkloniť pozornosť od vojny na Ukrajine. (Ruge, 2022)

Konsekvencie pretrvávajúcej politickej aj ústavnej krízy v BaH sú ale príležitosťou aj pre ďalších potenciálnych patrónov entity secesie, ako je Čínska ľudová republika. Tá vo svojej podstate nemá žiadnu kultúrnu spätosť so západným Balkánom, vrátane BaH a entity secesie. To jej ale nebráni v rozširovaní sféry svojho vplyvu aj do tohto regiónu. O úspešnosti rozširovania vplyvu Čínskej ľudovej republiky aj v kultúrne odlišných podmienkach sme sa už presvedčili na Africkom kontinente (Jurčák, Marek, 2020; Majchút, 2022), kde ekonomickou podporou štátov, režimov, či jednotlivcov dosiahla ekonomické benefity. Rovnakou cestou sa vybrala Čínska ľudová republika aj v prípade BaH, keď napríklad v už marci roku 2019 bola bosnianskymi štatutármi schválená pôžička na dostavbu Bloku 7 elektrárne v Tuzle. (Mapping China's rise ..., 2022)

Motiváciu Čínskej ľudovej republiky možno chápať v kontexte snáh o vytvorenie si pohľadávok, ktoré by v budúcnosti mohli využiť vo svoj prospech. Dostala by sa do pozície, kedy by jednak dokázala zvyšovať svoje ekonomické pôsobenie „investovaním“ do novovzniknutej krajiny, čím by prehlbovala jej odkázanosť. To by v konečnom dôsledku pre Čínsku ľudovú republiku mohlo priniesť výsledok v podobe zvýšenia jej dosahu na ovplyvňovanie politického diania a situácie v regióne. Aj v prípade BaH sa podpora Čínskej ľudovej republiky nezameriava len na entitu secesie, ale rovnako aj na celý ohrozený štát. Tým si snaží vytvárať pozíciu, že akékoľvek bude mať konflikt o secesiu v BaH vyústenie, výsledok pre ich najmä ekonomické záujmy bude priaznivý. Preto môžeme sledovať aj expanziu čínskeho konceptu „jednej cesty“, kedy cez Belt and Road Initiative (BRI) Čínska ľudová republika investuje do infraštruktúrnych projektov na celom území BaH. (McBride, Berman, Chatzky, 2023)

Väčšia miera kooperácie medzi BaH a Čínskou ľudovou republikou je zatiaľ brzdená zložitou politickou situáciou v samotnej BaH, lebo okrem reprezentácie Republiky Srbskej, ostatné entity v BaH skôr protežujú kooperáciu z EÚ a inými západnými krajinami. Preto aj záujem čínskych spoločností je viac zameraný na Republiku Srbskú. Aj samotný **Dodik** vyjadril podporu čínskym snahám o udržaniu mieru a stability v Hong-Kongu. (Mapping China's rise ..., 2022) Destabilizácia a z nej prameniace negatívne dopady pre BaH by pre Čínu rovnako predstavovali prijateľný výsledok, kedy by medzinárodné spoločenstvo bolo nútené investovať svoje zdroje do predchádzania eskalácie napätia, rozvoja udržateľnosti, stability a pod. Tým by medzinárodné spoločenstvo dokázala

zamestnávať vynaložením relatívne malého úsilia, odvracala by jeho pozornosť, čerpala jeho zdroje a na úkor nestability v regióne posilňovala svoje ekonomické postavenie, ktoré je už následne relatívne ľahko transformovateľné aj na politické.

Napriek tomu, že štúdia sa primárne nezameriava na zhodnotenie ambícií ďalších potenciálnych aktérov konfliktu o secesiu BaH, do úvahy je pri komplexnom hodnotení nevyhnutné vziať aj chorvátske etnikum, ktorého patrónom je Chorvátska republika. (Hamzić, 2021) Napriek tomu, že aj z chorvátskeho etnika zaznievajú názory podporujúce secesiu BaH (In fractured Bosnia, Croats ..., 2022), môžno ich považovať skôr za minoritné. V kontexte vplyvu chorvátskej entity na konflikt o secesiu BaH je vhodné chápať ich ambície aj v súvislostiach so samotným postavením Chorvátskej republiky, pričom v súčasnosti má približne 87% Chorvátov v BaH chorvátske občianstvo, ktoré im umožňuje zúčastňovať sa chorvátskych parlamentných a prezidentských volieb. (Bosnia-Herzegovina external relations briefing: The cornerstone of ..., 2021) Práve previazanosť chorvátskeho etnika v BaH s v EÚ plne integrovanou Chorvátskou republikou (Our initiative is the reason why the topic of Croats in Bosnia ..., 2022) skôr vytvára predpoklady na ich záujem o neprehľbovanie konfliktu o secesiu BaH, ale skôr o integráciu BaH do EÚ.

S určitou ostražitou je tiež vhodné sledovať aj ambície potencionálnych patrónov bosnianskeho etnika, ktorými sú, vzhľadom na náboženskú prepojenosť, Turecká republika (Turkey and Serbia agree to ..., 2022) a aj štáty z oblasti Arabského polostrova. I keď si pravdepodobne neprajú prehlbovanie secesie BaH, môžu byť schopní ovplyvniť miestnu bosniansku komunitu a tiež aj využiť mechanizmy (Krnjevic-Miskovic, 2002) na jej radikalizáciu, ktorá môže secesiu BaH prehľbiť, pretože kapacity BaH na boj proti predmetným aktivitám sú doposiaľ limitované. (State Department report: Bosnia made limited progress ..., 2023)

Záver

Cieľom BaH a medzinárodného spoločenstva je BaH, ako fungujúci multietnický štát vyznávajúci rovnaké hodnoty, ktorý napriek komplikovanému administratívne a politickému členeniu bude schopný ekonomického a sociálneho rozvoja. Stabilná a prosperujúca BaH vyznávajúca hodnoty demokracie by bola prínosom pre svojich občanov, susedné štáty, ako aj región Balkánu a de facto celú Európu. BaH by v takomto prípade predstavovala spoľahlivého partnera, čo by viedlo k posilneniu medzinárodného spoločenstva.

Dosiahnutie ideálneho stavu je však otázne a nezáleží výlučne od BaH a medzinárodného spoločenstva. Najmenej žiaduci stav pre BaH a medzinárodné spoločenstvo v popísanom konflikte je vznik vojnového konfliktu a následná secesia Republiky Srbskej.

Cieľom Republiky Srbskej a pravdepodobne aj Srbska je secesia BaH. O rovnakom ciele možno uvažovať u všetkých patrónov, ktorým by vznikol nový spojenec. V tomto prípade však možno polemizovať, či je ich cieľom skutočne budúcnosť Republiky Srbskej, alebo ju len využívajú ako nástroj svojej zahraničnej politiky. Najmenej žiaducim stavom z pohľadu týchto aktérov je možno označiť ideálny stav BaH a medzinárodného spoločenstva, teda reunifikáciu BaH a zníženie vplyvu odštiepených entít.

Aký je teda predikovaný strednodobý výsledok konfliktu o secesiu v BaH? Na základe aplikovania modelu neuznanej štátnosti, v kontexte súčasného diania a po zohľadnení motivácie aktérov konfliktu možno za najpravdepodobnejší variant riešenia konfliktu považovať **Status Quo Equilibrium**. Tu je potrebné podotknúť, že *neuznaná štátnosť*, kedy sa určitá entita pokúša o secesiu, nie je želaným stavom pre žiadneho z aktérov konfliktu o secesiu, no napriek tomu je mnohokrát trvalým výsledkom. (Buzard, Graham, Horne, 2017) V kontexte súčasného diania, ambícií aktérov konfliktu a aplikácie modelu neuznanej štátnosti je možné predikovať aj v BaH rovnakú formu „riešenia“ snáh o secesiu.

V prípade BaH, veľmi podobne ako v prípade Cypru, by to znamenalo, že identifikovaná príčina sporu nebude odstránená (Majchút, Hrnčiar, 2022) a súčasný stav, vrátane jeho bezpečnostného rozmeru (Hrnčiar, 2014; Varecha, 2018) bude v určitých podobách pretrvávať aj naďalej. Republika Srbská by tak nedosiahla proklamované ambície v podobe odtrhnutia sa od existujúceho štátu, rovnako však nemožno konštatovať reunifikáciu BaH a utíchnutie nacionalistických ambícií entity secesie. Takýto výsledok síce neprináša dosiahnutie želaného stavu pre žiadneho z aktérov, avšak každý z nich predídne tomu najnežiaducejšiemu. Práve predídenie najmenej želanému výsledku je prioritou všetkých aktérov konfliktu a Status Quo Equilibrium predstavuje naplnenie tejto priority, čím sa stáva akceptovateľným výsledkom pre všetkých zainteresovaných.

Medzinárodné spoločenstvo tak bude aj naďalej nútené sa v BaH angažovať, aby bol dosiahnutý *udržateľný* mier. Predstavitelia Republiky Srbskej, ako aj ich náprotivky si zabezpečia volebné preferencie umelým podnecovaním nacionalistického „čítania“, Ruská federácia a Čínska ľudová republika budú môcť BaH využívať ako nástroj na ovplyvňovanie medzinárodnej politiky. Takýto

stav môže pretrvávajúť roky, čo môže brániť udržaniu „stabilného“ mieru v BaH, a to najmä pokiaľ nedôjde k zmene zmyslania politických predstaviteľov BaH, ich voličov a samozrejme aj samotných predstaviteľov Republiky Srbskej.

Literatúra:

- ARAPOVIĆ, A. – HADŽISELIMOVIĆ, V. 2022. Next Steps in Public Administration Reform in Bosnia and Herzegovina. In *Uprava*, Volume 13, 2022, Issue 2, pp. 11 – 27. <https://doi.org/10.53028/1986-6127.2022.13.2.11>
- BALIU, D. 2023. Kurti Resisting Western Proposal Even Though It Could Cost Kosovo Critical Support [online]. [cit. 19.05.2023]. Dostupné na internete: <https://www.rferl.org/a/kosovo-serbia-kurti-interview/32243142.html>
- BORRELL, J. F. 2022. We reached an agreement between Kosovo and #Serbia today that will allow to avoid further escalation [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: https://twitter.com/JosepBorrellF/status/1595554189781782529?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1595554189781782529%7Ctwgr%5E70c02b1ee71a43c8d16864b1f19a0ebeeaa99f00c%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2F
- European Council. Bosnia and Herzegovina. 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/bosnia-herzegovina/>
- Bosnia-Herzegovina external relations briefing: The cornerstone of relations between Croatia and Bosnia and Herzegovina: Bosnia and Herzegovina's Croats* [online]. 2021. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://china-cee.eu/2021/04/06/bosnia-herzegovina-external-relations-briefing-the-cornerstone-of-relations-between-croatia-and-bosnia-and-herzegovina-bosnia-and-herzegovinas-croats/>
- Bosnia's Dodik declared winner in disputed election after recount* [online]. ALJAZEERA, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.aljazeera.com/news/2022/10/27/bosnias-dodik-declared-winner-in-disputed-election-officials>
- Bosnians go to polls to choose between nationalists and reformists* [online]. REUTERS, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://edition.cnn.com/2022/10/02/europe/bosnian-election-intl/index.html>
- BREZAR, A. 2022. *Why is Bosnia not joining rest of Europe in sanctions against Russia?* [online]. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.euronews.com/2022/03/18/why-is-bosnia-not-joining-rest-of>

- europe-in-sanctions-against-russia
- BURG, S. L. – SHOUP, P. S. 1999. *The War in Bosnia-Herzegovina*. New York: M. E. Sharpe, Inc., 1999. ISBN 1-56324-308-3.
- BUZARD, K. – GRAHAM, B. – HORNE, B.: Unrecognized States: A Theory of Self-Determination and Foreign Influence. In *The Journal of Law, Economics, and Organization*, Volume 33, 2017, Issue 3, pp. 578 – 611.
- Communication on EU Enlargement policy [online]. 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/Bosnia%20and%20Herzegovina%20Report%202022.pdf>
- CURSARU, A. 2019. *Has the World Order entered a new historical phase, as Samuel Huntington suggests* [online]. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/333674092_Has_the_World_Order_entered_a_new_historical_phase_as_Samuel_Huntington_suggests.
- FOWLER, M. 2022. Our Bosnia: Bosnia Becomes Ours-Until It Hurts. pp. 100-114. <https://doi.org/10.1017/9781800105294.013>
- FRASER, M. 2013. European integration and postwar political relations between Croatia and the Bosnian Croats and Serbia and the Bosnian Serbs. In *Divided nations and European integration*, 2013, pp. 210 - 250. <https://doi.org/10.9783/9780812208276.210>
- HAMZIĆ, O. 2021. Bosnia and Herzegovina in current Serbian and Croatian political conceptions. In *Historijski pogledi*. 4., 2021, pp. 233 - 249. <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2021.4.6.233>
- HAYNES, J. 2019. Jeffrey. From Huntington to Trump: Twenty-Five Years of the “Clash of Civilizations”. In *The Review of Faith & International Affairs*. 17., 2019, pp. 11 - 23. <https://doi.org/10.1080/15570274.2019.1570755>
- HOFREITER, L. 2008. *Teória riešenia konfliktov*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2008. ISBN 978-80-8040-347-8.
- HRNČIAR, M. 2014. Ozbrojené sily Slovenskej republiky ako spolugarant bezpečnosti na Cypre. In *Bezpečnostné fórum 2014*. Banská Bystrica: Belianum, 2014, pp. 504 - 511. ISBN 978-80-557-0678-8.
- HUMAN WATCH. 2022. Bosnia and Herzegovina. pp. 124 - 128. <https://doi.org/10.46692/9781447325512.017>
- HUNTINGTON, S. P. 2001. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.
- ILIEV, I. 2023. *Opustí Srbsko vzťahy s Ruskom v záujme členstva v EÚ?* [online]. [cit. 19.05.2023]. Dostupné na internete:

- <https://blog.sme.sk/ivaniliev/politika/opusti-srbsko-vztahy-s-ruskom-v-zaujme-clenstva-v-eu>
- In fractured Bosnia, Croats call for change [online]. 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.france24.com/en/live-news/20220309-in-fractured-bosnia-croats-call-for-change>
- JAKOVLJEVIC, G. 2021. *EU peacekeeping force begins 'Quick Response 2021' drill in Bosnia* [online]. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.aa.com.tr/en/europe/eu-peacekeeping-force-begins-quick-response-2021-drill-in-bosnia/2375068>
- JEREMIC, J. – JAYASUNDARA-SMITS, S. 2022. Long after Dayton: a journey through visual representations of war and peace in Bosnia and Herzegovina.. In *Southeast European and Black Sea Studies*, Volume 22, 2022, Issue 3, pp. 335 – 360. <https://doi.org/10.1080/14683857.2022.2035486>
- JURČÁK, V. – MAREK, J. 2020. The Russian Geopolitical Interests in Africa. In *Politické vedy*, 23. 2020, pp. 196-212. <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.4.196-212>
- KAPIC, T. 2022. The Dayton Peace Agreement in Bosnia and Herzegovina and Lessons for the Design of Political Institutions for a United Ireland. In *Irish Studies in International Affairs*, Volume 33, 2022, Number 2, pp. 1 - 26. <https://doi.org/10.1353/isia.2022.0001>
- KARAR, İ. 2022. UN Intervention in Ethnic Based Conflicts: Rwanda and Bosnia. In *Turkish Journal of Political Science*, Volume 5, Issue 2, 2022, pp. 227 - 240.
- Kosovo formally applies to join EU* [online]. REUTERS, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/world/europe/kosovo-submits-eu-membership-application-2022-12-15/>
- KOVAČEVIĆ, M. 2019. Understanding the marginality constellations of small states: Serbia, Croatia, and the crisis of EU–Russia relations. In *Journal of Contemporary European Studies*, Volume 27, 2019, Issue 4, pp. 409 - 423. <https://doi.org/10.1080/14782804.2019.1580564>
- KRNJEVIC-MISKOVIC, D. 2002. *Assessing Militant Islamist Threats in the Balkans* [online]. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.wilsoncenter.org/publication/assessing-militant-islamist-threats-the-balkans>
- KUČUKALIĆ, E. 2022. From Frozen to Latent Conflicts. Is a New EU Paradigm for Bosnia and Herzegovina Urgent?. In *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 2022, pp. 105 - 124. <https://doi.org/10.14746/ssp.2022.3.5>
- MAJCHÚT, I. 2022. Central African Republic: The West Contra Russia in the

- Conflict Solution. In *Politické Vedy*. Vol. 25, 2022, no. 4, pp. 213 - 230. ISSN 1335 – 2741. <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.4.213-230>
- MAJCHÚT, I. – BELAN, L. 2023. Current trends of professional education in the field of leadership for Slovak armed forces. In *INTED2023 Proceedings*. Valencia: IATED, 2023. pp. 2998-3003. <https://doi.org/10.21125/inted.2023.0840>
- MAJCHÚT, I. – HRNČIAR, M. 2022. Slovak Contribution to the Solution of the Cyprus Problem. In *The Cyprus Review*, Vol. 33, 2022, Issue 2, pp. 59 - 81. ISSN 1015-2881 (Print), 2547-8974 (Online).
- MAJCHÚT, I. – VAŠŠOVÁ, T. 2020a. Príčiny rozpadu Juhoslávie. In *Krizový manažment*. 19. 37-45. <https://doi.org/10.26552/krm.C.2020.2.37-45>
- MAJCHÚT, I. – VAŠŠOVÁ, T. 2020b. Bosna a Hercegovina po októbrových voľbách 2018 [online]. In *Almanach: Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, Volume XV, 2020, Issue 4, pp. 29 – 39. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/vedavyskum/almanach/almanach_4_2020.pdf
- Mapping China's rise in the Western Balkans. BOSNIA AND HERZEGOVINA* [online]. EUROPEAN COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS (ECFR), 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://ecfr.eu/special/china-balkans/bosnia-and-herzegovina/>
- MARCIACQ, F. 2015. Sub-State Diplomacy in Malfunctioning States: The Case of the Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina. In *Regional & Federal Studies*, Volume 25, 2015, Issue 4, pp. 329 - 346. <https://doi.org/10.1080/13597566.2015.1083980>
- MARTINSKÁ, M. 2023. *Ozbrojené sily slovenskej republiky z perspektívy rodových štúdií*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl, 2023. ISBN 978-80-8040-643-1.
- MCBRIDE, J. – BERMAN, N. – CHATZKY, A. 2023. *China's Massive Belt and Road Initiative. Council on Foreign relations* [online]. [cit. 10.05.2023]. Dostupné na internete: <https://www.cfr.org/backgrounders/chinas-massive-belt-and-road-initiative>
- Migration routes: Commission proposes Action Plan for cooperation with Western Balkans to address common challenges* [online]. EUROPEAN COMMISSION, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7447
- MILIČEVIĆ, M. – MALETIĆ, I. – KANDŽIJA, V. 2022. Commencement of negotiations of the EU as the basis of stable growth and development of Bosnia

- and Herzegovina. In *Mostariensia*. Volume 26, 2022, pp. 81 - 104. <https://doi.org/10.47960/2831-0322.2022.1.26.81>
- MUŠINKA, M. 2020. Podnesterský konflikt – konflikt zamrznutý v čase. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2020*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2020. ISBN 978-80-8040-589-2.
- NATO Secretary General meets with Member of the Presidency of Bosnia and Herzegovina [online]. NATO, 2023. [cit. 10.05.2023]. Dostupné na internete: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_210670.htm
- NATO seeks to ease impact of Ukraine conflict on Bosnia, Georgia, Moldova [online]. TRT WORLD, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.trtworld.com/europe/nato-seeks-to-ease-impact-of-ukraine-conflict-on-bosnia-georgia-moldova-63059>
- NEČAS, P. – ANDRASSY, V. 2018. Diplomatic missions' order versus security and sustainability. In *Journal of Security and Sustainability Issues*, Volume 10, 2018, Issue 10, pp. 267 - 276.
- ONDERČANIN, L. 2023. O Rusku pochybuje posledný spojenec v Európe. Srbi zvažujú sankcie, Krym je pre nich ukrajinský [online]. [cit. 10.05.2023]. Dostupné na internete: <https://svet.sme.sk/c/23120970/srbsko-rusko-vojna-ukrajina-krym.html>
- Our initiative is the reason why the topic of Croats in Bosnia is on the EU agenda [online]. 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://vlada.gov.hr/news/our-initiative-is-the-reason-why-the-topic-of-croats-in-bosnia-is-on-the-eu-agenda/35588>
- PAVLIČEVIĆ, D. 2019. Structural power and the China-EU-Western Balkans triangular relations. In *Asia Eur J*, Volume 17, 2019, pp. 453 – 468. <https://doi.org/10.1007/s10308-019-00566-y>
- PETROVIC, M. – WILSON, G. 2021. Bilateral relations in the Western Balkans as a challenge for EU accession. In *Journal of Contemporary European Studies*, Volume 29, 2021, Issue 2, pp. 201 - 218. <https://doi.org/10.1080/14782804.2020.1865884>
- RADOSAVLJEVIĆ, Z. 2022. EU troops to stage military drill in Bosnia [online]. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: https://www.euractiv.com/section/all/short_news/eu-troops-to-stage-military-drill-in-bosnia/
- RUGE, M. 2022. *The past and the furious: How Russia's revisionism threatens Bosnia* [online]. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://ecfr.eu/publication/the-past-and-the-furious-how-russias-revisionism->

threatens-bosnia/

Russia has spent over \$300 million on influencing foreign elections since 2014, US officials say [online]. CNN, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://edition.cnn.com/2022/09/13/politics/russia-foreign-elections-influence/index.html>

Savez nezavisnih socijaldemokrata. Додук о мирном разлазу Бух [online]. 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.youtube.com/watch?v=Shyao7TZ-DQ>

SHARIFZODA, M. 2020. Russian Foreign Policy Towards Bosnia And Herzegovina In 1992-2019. *Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP*, 38, 2020. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3732085>

Spor o poznávacie značky medzi Kosovom a Srbskom sa končí. Dopomohol k tomu aj Lajčák [online]. PRAVDA, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/648147-borrell-kosovo-a-srbsko-dosiahli-dohodu-ktora-ukonci-spor-o-poznavacie-znacky/>

State Department report: Bosnia made limited progress in fighting terrorism [online]. 2023. [cit. 10.05.2023]. Dostupné na internete: <https://n1info.ba/english/news/state-department-report-bosnia-made-limited-progress-in-fighting-terrorism/>

TOAL, G. – MAKSIC, A. 2011. Is Bosnia-Herzegovina Unsustainable? Implications for the Balkans and European Union, In *Eurasian Geography and Economics*. Volume 52, 2011, Issue 2, pp. 279 - 293. <https://doi.org/10.2747/1539-7216.52.2.279>

Turkey and Serbia agree to broker Bosnia crisis talks [online]. 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://www.aljazeera.com/news/2022/1/18/turkey-and-serbia-agree-to-broker-bosnia-crisis-talks>

UN S/2021/912 [online]. 2021. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://reliefweb.int/attachments/188eff19-2b16-3c3d-ac87-7271e2c80250/Sixtieth%20report%20of%20the%20High%20Representative%20for%20Implementation%20of%20the%20Peace%20Agreement%20on%20Bosnia%20and%20Herzegovina%20to%20the%20Secretary-General%20of%20the%20United%20Nations%20S-2021-912%29.pdf>

UN S/2021/436 [online]. 2021. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2021_436.pdf

UN S/PV.8823 [online]. 2021. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete:

- https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_pv.8823.pdf
- V Bosne protestovali desaťtisíce ľudí, sú proti prepočítavaniu volebných hlasov [online]. SME, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://svet.sme.sk/c/23043690/v-bosne-protestovali-desattisice-ludi-su-proti-prepocitavaniu-volebnych-hlasov.html>
- VARECHA, J. 2017. Nové výzvy pre Ozbrojené sily Slovenskej republiky. In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2017*, pp. 576 - 582. ISBN 978-80-8040-551-9.
- VARECHA, J. 2018. Revolúcia vo vojenských záležitostiach. In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2018*, pp. 500-506. ISBN 978-80-8040-568-7.
- VAŠŠOVÁ, T. 2022. Operácia EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine. In *KRÍZOVÝ MANAŽMENT*, 2022. ISSN - 1336 - 0019. <https://doi.org/10.26552/krm.C.2022.1.16-27>
- WOODWARD, S. L. 1995. *Balkan Tragedy*. Washington, D. C.: The Brookings Institution, 1995. ISBN 0-8157-9513-0.
- ZENELAJ, R. – BERIKER, N. – HATIPOGLU, E. 2015. Determinants of mediation success in post-conflict Bosnia: a focused comparison. In *Australian Journal of International Affairs*, Volume 69, 2015, Issue 4, pp. 414 - 437. <https://doi.org/10.1080/10357718.2015.1024200>
- ŽIVANOVIĆ, M. 2021. Institutional Framework for Strategic Development of Bosnia and Herzegovina-China Relations with a Focus on the BRI. In *How Bosnia and Herzegovina Perceives the Belt and Road Initiative and China-CEEC Cooperation*. Budapest: Chine CEE Institute, pp. 183 - 208. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2021/03/How-Bosnia-and-Herzegovina-Perceives-the-Belt-and-Road-Initiative-and-ChinaCE-EC-Cooperation.pdf#page=187>
- 62nd report of the High Representative for Implementation of the Peace Agreement on Bosnia and Herzegovina to the Secretary-General [online]. OHR, 2022. [cit. 10.03.2023]. Dostupné na internete: <http://www.ohr.int/62nd-report-of-the-high-representative-for-implementation-of-the-peace-agreement-on-bosnia-and-herzegovina-to-the-secretary-general-2/>